

7. Про лікарські засоби: Закон від 04.04.1996 р. № 123/96-ВР. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/123/96-%D0%B2%D1%80>.

8. Про затвердження Порядку державної реєстрації (перереєстрації) лікарських засобів і розмірів збору за їх державну реєстрацію (перереєстрацію): Кабінет Міністрів України, Постанова, Порядок від 26.05.2005 р. № 376. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/376-2005-%D0%BF>.

9. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон від 15.12.1993 р. № 3689-ХІІ. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3689-12>.

10. Про затвердження Порядку проведення експертизи реєстраційних матеріалів на лікарські засоби, що подаються на державну реєстрацію (перереєстрацію), а також експертизи матеріалів про внесення змін до реєстраційних матеріалів протягом дії реєстраційного посвідчення: МОЗ України; Наказ, Порядок від 26.08.2005 р. № 426. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1069-05>.

ПОНОМАРЬОВА О. О.,
науковий співробітник
(Науково-дослідний інститут
інтелектуальної власності
Національної академії
правових наук України)

УДК 347.77

РЕАЛІЗАЦІЯ МАЙНОВИХ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ЗА ДОГОВОРОМ КОМЕРЦІЙНОЇ КОНЦЕСІЇ У СФЕРІ МЕДИЦИНІ

У статті проведено аналіз договірної форми реалізації майнових прав інтелектуальної власності у сфері медицини за договором комерційної концесії. Проаналізовано зміст майнових прав інтелектуальної власності за договором комерційної концесії в медицині.

Ключові слова: інтелектуальна власність, медицина, договір комерційної концесії.

В статье проведен анализ договорной формы реализации имущественных прав интеллектуальной собственности в сфере медицины по договору коммерческой концессии. Проанализировано содержание имущественных прав интеллектуальной собственности по договору коммерческой концессии в медицине.

Ключевые слова: интеллектуальная собственность, медицина, договор коммерческой концессии.

This article describes in brief peculiarities of commercial concession (franchise) agreements of intellectual property rights in the sphere of medicine in Ukraine. Analyzed the main obligations of the franchisor and the main undertakings of the franchisee.

Key words: intellectual property, medicine, agreement of commercial concession, franchise.

Вступ. Реалізація майнових прав інтелектуальної власності за договором комерційної концесії в сфері медицини як правовий феномен безпосередньо пов'язана з категорією «правовідносини», оскільки досягнення правового результату, в тому числі, у питаннях реалізації майнових прав зумовлюється наявністю, по-перше, особливого об'єкта, щодо якого формується суб'єктивний інтерес, по-друге, існуванням суб'єкта права, який формує свій інтерес, його усвідомлює, керує своєю поведінкою щодо його реалізації, по-третє, самою поведінкою суб'єкта щодо об'єкта, що має можливий (допустимий) та необхідний (обов'язковий) характер. Реалізація майнових прав інтелектуальної власності в сфері медицини за своєю сутністю передбачає певну процесуальну послідовність дій суб'єктів майнових прав, що пов'язано із задоволенням їх потреб та інтересів, втілення їх до складу елементів правової реальності, забезпечення досягнення правового результату (стану реалізованості) майнових прав інтелектуальної власності в сфері медицини.

Постановка завдання. Метою статті є дослідити та проаналізувати сучасний стан в Україні реалізації майнових прав інтелектуальної власності в сфері медицини за договором комерційної концесії.

Результати дослідження У світі щороку патентують понад 1 млн винаходів [1]. І лише невеликий відсоток є унікальним інноваційним продуктом, який знаходить своє втілення як об'єкт інтелектуальної власності.

Медична сфера нині розвивається стрімко завдяки розвитку інноваційних технологій. Щодня винахідники просуваються у пошуках вакцин від невідікових хвороб; нових пристройів, які зможуть діагностувати на ранніх стадіях хвороби, і демонструють світові інноваційні розробки, які змінюють життя і здоров'я людини на краще. Всі ці інноваційні продукти (розробки) є об'єктами інтелектуальної власності. Надзвичайно важливим фактором для договору комерційної концесії є захист прав інтелектуальної власності. Адже бути володільцем охоронного документу – патенту означає мати такі майнові права: 1) право на використання об'єкта права інтелектуальної власності; 2) виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності; 3) виключне право перешкоджати неправомірному використанню об'єкта права інтелектуальної власності, в тому числі забороняти таке використання; 4) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом [2].

Нині більшість підприємств, які мають на меті вийти на міжнародний медичний ринок, дедалі частіше замислюється над укладенням договору комерційної концесії. За договором комерційної концесії одна сторона передає цілий комплекс прав починаючи від методів ведення бізнесу до комерційного досвіду та ділової репутації, а предметом договору комерційної концесії є право на використання об'єктів права інтелектуальної власності: авторського права на твір (науки, мистецтва), торговельної марки, промислового зразку, винахodu, комерційних таємниць тощо. Популярність договірних відносин комерційної концесії в Україні і світі пояснюється тим, що користувач внаслідок передання комплексу прав за договором отримує вже готову бізнес-ідею, яку йому треба лише втілити. А правоволоділець має подбати про захист своїх майнових та немайнових прав (авторське право, патентне право, торговельна марка тощо); важливо, щоб захист прав інтелектуальної власності мав комплексний характер.

Комерційна концесія – це чітко узгоджена система просування товарів, робіт, послуг та технологій. Комерційна концесія заснована на тісних взаємозв'язків і здебільшого довгостроковій взаємодії між фінансово незалежними сторонами – правоволодільцем та користувачем комерційної концесії. Перший передає другому за винагороду право використовувати свою торговельну марку, а також його ноу-хау у веденні медичного бізнесу, технологій, послідовність виконання процедур (певних дій), право інтелектуальної власності. Обов'язковою вимогою для користувача є ведення бізнесу в суворо розробленій концепції.

Користувач при договорі комерційної концесії отримує перевірену на практиці концепцію і методику ведення медичного бізнесу під вже добре відомою торговою маркою і сплачує правоволодільцу частину прибутку.

Така реалізація майнових прав для правоволодільця дає змогу, не витрачаючи багато капіталу на відкриття нових компаній і філіалів, швидко розширити ринок для впровадження своїх товарів та послуг. Проте для другої сторони – це можливість успішного та прибуткового ведення медичної справи під ім'ям міжнародної медичної компанії. Отже, укладаючи договір комерційної концесії, користувач отримує весь комплекс комерційних можливостей правовласника, які дадуть йому змогу створити власний бізнес за перевіrenoю схемою та під добре відомою торговою маркою.

За договором комерційної концесії здійснюється передача майнових прав або строково надання знаку для товарів і послуг іншій комерційно зацікавленій стороні.

Свідоцтво на знак для товарів і послуг, який виданий в Україні, діятиме лише на території України. Якщо правоволоділець (суб'єкт права інтелектуальної власності) в сфері медицини вирішить розширити свій медичний бізнес на території інших країн і планує надавати в користування свій бренд, у такому разі варто звернути увагу на міжнародну реєстрацію.

Українське законодавство надає суб'єкту прав інтелектуальної власності кілька правових режимів реєстрації знаку для товару і послуг.

По-перше, можна подати заявку до відомства держави, в якій заявник бажає одержати охорону згідно із законом і правилами, які регламентують реєстрацію знаку в країні подання.

По-друге, можна зареєструвати знак в інших державах згідно з Мадридською угодою про міжнародну реєстрацію знаків або Протоколом до цієї угоди. У цьому разі заявка із зазначенням переліку країн, в яких заявник бажає одержати охорону, подається через ДП «Укрпатент» [3].

Аналізуючи договір Комерційної концесії, більшість правників схиляється до думки про те, що він є самостійним договором, оскільки договір комерційної концесії має свій предмет, суб'єктний склад, умови договору, сферу застосування.

Регулювання договору комерційної концесії здійснюється Цивільним Кодексом (Головою 76), Господарським кодексом (Головою 36), Законом України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг».

В українському законодавстві за договором комерційної концесії одна сторона (правоволоділець) зобов'язується надати другій стороні (користувачеві) за плату право користування відповідно до її вимог комплексом належних цій стороні прав із метою виготовлення та (або) продажу певного виду товару та (або) надання послуг (ст. 1115 Цивільного кодексу України).

За Посібником із франчайзингу Всесвітньої організації інтелектуальної власності, франчайзинг – це договір, за яким одна особа – франчайзер (правоволоділець), який має розроблену систему ведення бізнесу, дає іншій особі – франчайзі (користувачеві) змогу використовувати цю систему в обмін на винагороду.

Питаннями договору комерційної концесії займалися такі українські вчені: О.А. Підопригора, Г.Ю. Гулевська, Я.О. Сидоров, Р. Ребізант, С.В. Резніченко.

Нині зв'язки України з іншими державами завдяки спільному веденню бізнесу стають тіснішими. Велику роль у цій співпраці відіграє і безвізовий режим для України.

У зв'язку з цим прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо усунення бар'єрів для залучення іноземних інвестицій» [4], цей закон закріплює право іноземних інвесторів отримувати посвідки на тимчасове проживання в Україні. Також він дає змогу за спрошеною процедурою іноземним громадянам працевлаштовуватися в Україні. Така система дасть змогу залучити іноземних експертів, які допоможуть українським користувачам договору комерційної концесії навчитися в іноземних правоволодільців.

Українське суспільство відчуло переваги медичного сектору інвестиційних потоків комерційної концесії на прикладі таких медичних клінік, закладів та медичних технологій, як «Оксфорд Медікал», «Медіком», «Viva», Медичний центр доктора Бубновського, медичний центр «Мати та дитина» тощо.

Значущість договорів комерційної концесії в умовах економічної кризи в країні є цілком ефективним інструментом з її виходу. Залежно від ступеню розвитку країни, її культури та звичок договори комерційної концесії розвиваються по-різному. В Німеччині, наприклад, перевагу надають комерційній концесії в сфері обслуговування, а у Франції – торгівлі. У країнах Центральної Європи спостерігається розвиток договорів комерційної концесії в сфері послуг та роздрібної торгівлі швидкими темпами.

В Україні функціонують і розвиваються не лише західні, а й внутрішні програми договорів комерційної концесії.

Відповідно до Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», важливою складовою частиною сталого розвитку країни є здорованація [5]. Нині актуальнорозглянути договорів комерційної концесії в сфері медицини для розвитку медицини в регіонах. Наприклад, на фармацевтичному ринку України в регіонах динамічно розвивається мережа аптек під торговою маркою «Економ-аптекА». За основу концепції мережа бере доступність цін на медикаменти. В рамках цього пункту стратегії співробітники здійснюють постійний моніторинг цін на ринку. Задача – бути найдешевшими в регіоні [6]. Така концепція сприятиме залученню більшості потенційно зацікавлених у цінах цієї аптеки осіб, що, своєю чергою, сприятиме доступу населення до доступних ліків, а з іншого, комерційного боку, сприятиме підприємницькій діяльності обох сторін договору комерційної концесії.

Отже, можемо виділити основні аспекти в перевагах договору комерційної концесії в сфері медицини в Україні.

По-перше, ефективно організована форма розширення успішної моделі медичної підприємницької діяльності у взаємодії з сучасними технологіями дасть змогу правоволодільцю отримати винагороду з кожним договором комерційної концесії, а також закріпити свою ділову репутацію – бренд на ринку медичних послуг.

По-друге, в Україні, згідно з ч. 2 ст. 1118 ЦКУ, договір комерційної концесії підлягає обов'язковій державній реєстрації. Така норма законодавства реалізує майнове право працевласника на захист свого об'єкта інтелектуальної власності, який був наданий у користування договором комерційної концесії у разі його порушення.

Не всі суб'єкти права інтелектуальної власності є працевласниками договору комерційної концесії. Для успішного старту і роботи спочатку механізми роботи мають проіснувати на медичному ринку стабільно і успішно себе зарекомендувати у користувачів товарів і послуг цього бренду. Варто дотримуватися підприємницької політики: максимально якісно задовольняти потреби пацієнтів, розробити індивідуальний підхід в обслуговуванні, постійно працювати над якістю своїх товарів та (або) послуг, розширювати базу потенційних клієнтів або пацієнтів. Тоді зареєстрований знак для товарів і послуг стане відомим серед користувачів послуг та (або) товарів. Нині інтелектуальна власність стає об'єктом зловживань і неправомірних (недобросовісних) дій, тому потребує надійної правової охорони. Однією з умов для ефективного створення і використання об'єктів інтелектуальної власності в сфері медицини є наявність у країні патентної системи для об'єктів інтелектуальної власності у цій сфері. Патентне законодавство України виконує важливі функції: законодавчо закріплює моральні та економічні права винахідників, стимулює творчу активність громадян [7].

Прикладом успішної реалізації майнових прав у сфері медицини договором комерційної концесії можна вважати авторські методи застосування методу навіювання (гіпнозу) в психіатрії. Застосування методу навіювання як методу психологічного впливу розпочалося з середини XIX ст., насамперед, завдяки зусиллям англійського хірурга Дж. Бреда, який ввів термін «гіпноз» [8]. Незважаючи на розвиток нових медичних технологій, лікування гіпнозом, що використовувалось для зцілення з найдавніших часів, і нині застосовується для лікування пацієнтів, які потребують психіатричної допомоги. З метою запобігання шкоди здоров'ю населення застосування гіпнозу, навіювання, інших методів психологічного і психотерапевтичного впливу дозволяється лише у місцях та в порядку, встановлених центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я [9]. Наказом Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження

Порядку застосування методів психологічного і психотерапевтичного впливу» передбачено застосування методів психологічного і психотерапевтичного впливу на психіку людини за допомогою переконання, психологічного переформування, або сугестії для лікування, реабілітації і профілактики розладів здоров'я особи [10].

У ст. 1 Закону України «Про психіатричну допомогу» зазначено, що застосовувати психіатричну допомогу, яка включає в себе також застосування методу гіпнозу, має право фахівець – медичний працівник (лікар), психолог, який має відповідну освіту та спеціальну кваліфікацію і бере участь у наданні психіатричної допомоги [11]. Відповідно до ст. 11 Закону України «Про авторське право і суміжні права», автор стає суб’єктом авторського права внаслідок факту створення твору (наприклад авторської методики лікування аудіогіпнозом). Психіатрична допомога надається на основі принципів законності, гуманності, додержання прав людини і громадянині, добровільності, доступності та відповідно до сучасного рівня наукових знань, необхідності й достатності заходів лікування з мінімальними соціально-правовими обмеженнями.

Отже, нормами чинного законодавства України визначено перелік осіб, які можуть застосовувати методи психологічного і психотерапевтичного впливу як професійну діяльність, зокрема: психолог; лікар-психолог; лікар-психотерапевт; лікар-психіатр; лікар-нарколог; лікар-сексопатолог, а отже, саме ці особи набувають прав інтелектуальної власності на створені ними об’єкти і в змозі самостійно це право реалізувати та реалізувати своє майнове право договором комерційної концесії, лише для осіб, які мають спеціальну професійну освіту. Психіатрична допомога надається психіатричними закладами всіх форм власності, а також лікарями за наявності ліцензії, отриманої відповідно до законодавства. Отже, авторські методики лікування гіпнозом можуть бути реалізовані договором комерційної концесії лише для чітко визначених законодавцем колом осіб.

В Україні нині відомі вдалі приклади ведення медичного бізнесу медичними лабораторіями діагностики «Сінево», «ДІЛА», «Евролабс» тощо із застосуванням договорів комерційної концесії.

Медична лабораторія «ДІЛА» пропонує своїм пацієнтам високу якість клінічних досліджень, які забезпечуються завдяки:

- виробничим і організаційним процесам, побудованим відповідно до міжнародних стандартів управління якістю TQM (Total Quality Management);

- інвестиціям у високотехнологічне обладнання та оригінальні реагенти провідних світових виробників;

- багаторівневий системі контролю якості;

- безперервному підвищенню професійної майстерності усіх співробітників компанії.

Також протягом 19 років компанія бере участь у національних та міжнародних програмах зовнішнього контролю якості RIQAS (Великобританія), EQAS (США) та ін.

За стандартом ISO 9001 «ДІЛА» вперше сертифікована в 2005 р., а з 2007 р. працює відповідно до вимог ISO 15189 «Спеціальні вимоги до якості та компетентності медичних лабораторій».

Компанія «ДІЛА» першою серед лабораторій України пройшла акредитацію за національним стандартом ДСТУ EN ISO 15189: 2015 (EN ISO 15189: 2012, IDT) «Медичні лабораторії – вимоги до якості і компетентності» [14]. Компанія має досвід відкриття так званих медичних офісів – закладів із вузьким колом профільних послуг для пацієнтів.

Проаналізувавши медичний сектор договорів комерційної концесії, можемо виділити основні причини того, чому суб’єкти господарювання віддають перевагу цим договорам:

- по-перше, відпрацьована технологія виробництва і управління;

- по-друге, реалізація майнових прав шляхом договору комерційної концесії є ефективним способом розширення мережі. Прикладом є Медичний центр «Мати та дитина»;

- по-третє, розширення медичного центру з підприємницької точки зору призведе до децентралізованого виду управління клініками і реалізації майнових прав шляхом договорів комерційної концесії;

— по-четверте, в системі договорів комерційної концесії можливе застосування додаткових видів діяльності. Наприклад, медичний центр, який спеціалізується на репродуктивних технологіях, для більш комфортного перебування пацієнтів у центрі пропонує додатково в мережі діагностичну лабораторію та психологічний кабінет. Тобто в мережі медичних центрів пацієнтам пропонується обстеження, лікування, надання медичних процедур, а також комфорт і сприятливу атмосферу з боку професійного колективу.

Варто звернути увагу під час укладення договорів комерційної концесії в медичній сфері і на ризики, які тягнуть юридичну відповідальність із боку користувача.

Висновки. Купуючи готову бізнес-модель у правовласника, користувач має зважити юридичні наслідки, які можуть настати в майбутньому.

Важливим етапом підписання договору комерційної концесії в сфері медицини є правильное планування інвестицій та використання сучасних медичних технологій. Питання планування інвестицій тісно пов'язані з питанням про відповідальність за їх здійснення. Адже, якщо ми говоримо про договір комерційної концесії в сфері медицини, це вагома відповідальність з обох сторін за здоров'я громадян (пацієнтів). Взаємна відповідальність сторін договору комерційної концесії за життя і здоров'я людини є ключовим підґрунттям до успішної бізнес-концепції, як і якісні послуги, які надає користувач, і ділова репутація правовласника. Якість і ефективність діяльності користувача (медичний заклад, медичні лабораторії та ін.) належать до числа актуальних проблем в організації і управління діяльності, тому що безпосередньо пов'язані з кінцевим результатом – здоров'ям пацієнта.

Ключовими критеріями якості є: 1. Ефективна і своєчасна допомога. 2. Ефективне використання ресурсів. 3. Задоволення потреби пацієнта. 4. Результативність лікування [12].

Існує чіткий зв'язок між цими критеріями. Так, результатами своєчасної і ефективної медичної допомоги буде більш повне задоволення потреб пацієнта і висока результативність лікування. Так само, якщо лікування є ефективним, то, мається на увазі, що воно має бути результативним.

Набуває актуальності міжнародне співробітництво договорів комерційної концесії у сфері медицини, що формує державну політику і вдало сприяє адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.

Варто дотримуватися правил Типових концесійних договорів [13] під час підписання договорів комерційної концесії. Договір дає змогу чітко визначити права та обов'язки, а також встановити обмеження для користувача. Правові наслідки порушення умов договору закріплени в ст. 611 ЦК України, зокрема це: 1) припинення зобов'язання внаслідок односторонньої відмови від зобов'язання, якщо це встановлено договором або законом, або розірвання договору; 2) зміна умов зобов'язання; 3) сплата неустойки; 4) відшкодування збитків та моральної шкоди. Користувачу варто пам'ятати про наслідки невиконання умов договору комерційної концесії.

Список використаних джерел:

1. Посібник з франчайзингу Всесвітньої організації інтелектуальної власності. URL: http://www.wipo.int/standards/en/part_03_standards.html.
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV, ст. 424. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
3. Відомості МЕРТ ДП «Український інститут інтелектуальної власності» (УКРПАТЕНТ). URL: <http://sips.gov.ua/ua/signs.html#8>.
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо усунення бар'єрів для залучення іноземних інвестицій: Закон України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2058-19>.
5. Про стратегію сталого розвитку «Україна-2020»: Указ Президента України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
6. Мережа аптек «Економ-аптекА». URL: <http://econom-apteka.com.ua>.

7. Ілляшенко О.О. Особливості охорони об'єктів патентування інтелектуальної власності в сфері медицини. Права людини в Україні і світі: охорона, реалізацію, захист: збірник тез доповідей III Всеукраїнської науково-практичної конференції (3 грудня 2015 р., м. Київ) / За заг. ред. А.С. Штефан. К.: НДІ інтелектуальної власності НАПрНУ.

8. Ілляшенко О.О. Деякі особливості реалізації майнових прав медичних працівників на об'єкти авторського права в сфері психіатрії. Договірні форми реалізації прав інтелектуальної власності на об'єкти авторського права: збірник матеріалів науково-практичної інтернет конференції / за ред. Н.М. Мироненко. К.: НДІ інтелектуальної власності НАПрНУ, 2014.

9. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2801-12/page2>.

10. Про затвердження Порядку застосування методів психологічного і психотерапевтичного впливу: Наказ МОЗ України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0577-08>.

11. Про психіатричну допомогу: Закон України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1489-14/page>.

12. Досвід країн Європи у фінансуванні галузі охорони здоров'я. Уроки для України. URL: http://eeas.europa.eu/archives/delegations/ukraine/documents/virtual_library/14_reviewbook_uk.pdf.

13. Про затвердження Типового концесійного договору: Постанова КМУ від 12 квітня 2000 р. № 643. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/643-2000-п>.

14. Медична лабораторія «ДІЛА». URL: <https://dila.ua/quality.html>.

СЕРВЕТНИК А. Г.,
ад'юнкт кафедри
цивільного права і процесу
(Національна академія внутрішніх
справ)

УДК 347.961

ПРЕДМЕТ ДОКАЗУВАННЯ У НОТАРІАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ З ВЧИНЕННЯ ВИКОНАВЧОГО НАПИСУ

Стаття присвячена питанням доказування у нотаріальному провадженні з вчинення виконавчого напису нотаріуса. Розкрито основні доктринальні підходи до розуміння сутності доказування у нотаріальному процесі та категорії предмета доказування. Спираючись на положення чинного законодавства, надано характеристику умовам вчинення виконавчого напису, які складають предмет доказування у відповідному нотаріальному провадженні.

Ключові слова: виконавчий напис нотаріуса, захист цивільних прав нотаріусом, нотаріальне провадження, доказування у нотаріальному процесі, предмет доказування.

Статья посвящена вопросам доказывания в нотариальном производстве по совершению исполнительной надписи нотариуса. Раскрыты основные доктринальные подходы к пониманию сущности доказывания в нотариальном процессе и категории предмета доказывания. Опираясь на положения действующего законодательства, охарактеризованы условия совершения исполнительной

